

diviti, neboť nebyla tradice, to společenské prostředí, jež vytváří příznivou atmosféru, a v neposlední řadě jest i vina v názoru naší inteligence na kapitál. Zapomíná se, že kapitál sám o sobě jest mrtvou hmotou, která teprve osobností jest oživena. Rečníku se zdá, že v bankách samých není dosti přihlíženo k schopnosti jednotlivých činitelů.

Zisková a finanční politika obchodních bank jest nyní úplně jiná, než byla před lety. Tenkrát celý zisk podniku se rozdělil ve formě dividendy; tu pak vyplácela se spekulace v akciích. Nyní v tomto směru vládní politika klidného vývoje: v dividendu dělí se jen zisky normální, vznikající z rozdílu úroků, jež banka přijímá, a které sama platí, všechny ostatní zisky (mimořádné) stírají se pro doby zlé. Tato politiku mohou ovšem provozovati banky silné. Banky malé i nyní vypadají z tohoto rámce správného hospodaření.

S tím souvisí také snaha po koncentraci bank, se všemi výhodami, které pro banku v tom vznikají. Velkobanka působí již svou silou atrakční, vybírá si nejlepší obchody, naproti tomu stinnou stránku má ten postup tím, že o celém hospodářském vzestupu ve státě rozhodují 3—4 velkobanky, aspoň negativně.

Zákon koncentrační jeví se v celém světě; i u nás byly fuse stíženy ustanovením o dani likvidační. Nyní toto ustanovení bylo zrušeno, a jest doufati v silnou snahu spojovací. Ve velké bance může býti organizace lépe vybudována, bezpečnost i likvidita zbezpečena.

Oproti snaze soustředovací pozoruje se také tendence decentralizační, zřizováním filiálek, kde jen to jest trochu možno. Tato tendence jest nyní ochromena pro velké režijní náklady spojené s udržováním odboček.

3 léta samostatného života šly bankám velice k duhu. Hospodářský život český se velice rozvinul a absorboval i do sebe živly cizí, aby je dovedl podřídití svému vlivu. Stav filiálek vídeňských bank není u nás z našeho hlediska ideální, ale stačí zatím.

Snaha našich bank musí býti prováděti politiku hospodářskou, obrannou na všechny strany. Ani účast cizího kapitálu v našich bankovních podnicích není žádoucí. Nutno míti na mysli, že jen v nás samých jest síla, že máme síly dost, abychom zdárně mohli pokračovati v díle započatém.

Dr. Karel Novák.

LITERATURA.

Prof. Dr. Jaroslav Kallab: Úvod ve studium metod právnických. Kniha druhá. Hlavní směry. (Sbírka spisů právnických a národohospodářských. Svazek IV. Vydáno s podporou ministerstva školství a národní osvěty a České akademie věd a umění.) V Brně 1921. Nakladatelství Barvič a Novotný. Str. 266. Cena 30 Kč. bez přírázky. — Po vylíčení základů své metodologie (srv. náš referát na 38. a násl. str. III. ročníku tohoto listu) přechází prof. Dr. Kallab ve své druhé knize ke kritickému nástinu význačných metodologických typů, totiž teoretického, exaktního, praktického a pragmatického. Předváděje nejvýznačnější představitele těchto metodologických směrů, zaujímá k nim Kallab kritické stanovisko s hlediska své metodologie, kterou vyloužil v první své knize. Nemůže býti účelem těchto řádků reprodukovati věrně zajímavou kritiku autorovu, nýbrž pouze upozorniti na myšlenkovou bohatost druhé knihy.

Kniha rozpadá se na čtyři díly. První díl jest věnován směrům teoretickým, totiž směru historickému a sociologickému.

Za typického representanta směru historického pokládá Kallab Bergbohma, jehož spis: *Jurisprudenz und Rechtsphilosophie* bere za základ své právní analýse. Historický směr má tendenci proti učení přirozenoprávnímu. Bergbohm vylučuje právo přirozené z vědeckých

úvah právních a chce tak odstraniti dualismus, jenž se od počátku v právní vědě vyskytuje, totiž dualismus mezi právem pozitivním a přirozeným, které bývá pokládáno za pramen práva pozitivního. Za právo pozitivní označuje to právo, jež »vstoupilo do řady zjevů«, po případě které se dá aspoň pouhými logickými úsudky vyvoditi ze skutečnosti smysly zjistitelné. Pro pojem pozitivního práva jest u Bergbohma směrodatný pojem objektivnosti práva v duchu positivismu, který o vědě předpokládá, že dovede zobraziti vnější skutečnost jako skutečnost objektivní. Jda ve stopách positivismu, snaží se Bergbohm ukázati, že také právní věda má svůj předmět, který existuje mimo pozorující jej subjekt. V právotvorných pak skutečnostech spatřuje pramen objektivnosti pozitivního práva, ač uznává, že právo jest věc myšlená. Na tento rozpor správně poukazuje Kallab vytýkaje, že Bergbohm tu nejhlavnější otázku nechal nezodpověděnu, totiž zda právo jest účinkem právotvorných procesů, a tedy objektivním zjevem, nebo jejich důsledkem a tedy věcí, která platí pro naše myšlení. Bergbohmův pojem objektivnosti nestačí k rozlišení práva pozitivního od přirozeného, které pokládá za subjektivní. Tento rozdíl nelze hledati v existenci obou druhů práv, nýbrž v jejich platnosti. Toho Bergbohm přehlíží protože nerozlišuje přesně mezi kategorií existence a kategorií platnosti. Má-li věda tvořiti obecně platné poznatky objektivní, nutno při právu vedle objektivnosti toho, co jest, uznávati objektivnost i toho, co býti má. Má-li se mluviti o platnosti, tu třeba uznati i hodnotu dobra.

Poněvadž dle Bergbohma pracuje věda jen se skutečností, má dle něho také právní věda jediný úkol, totiž aby o právu jako skutečné věci pravdivě pojmy tvořila. Proto zdůrazňuje význam empirie pro tvorbu pojmu práva. Při snaze odlišiti právní normy od jiných pocítuje již potřebu individualisující hodnoty, kterou spatřuje ve státní moci. Ježto však Bergbohm uznává jen teoretickou vědu a ježto hledá rozdíl, jímž norma právní od jiných se liší, dospívá k idiografickému pojmu práva. Historická metoda právnická nestačí však tam, kde běží o praktické právnické otázky. Velmi přesvědčivě vykládá Kallab jednostrannost historického směru a zvláště učení Bergbohma, jenž se domnívá, že v právnictví vystačí s teoretickými poznatky. Svě učení chce Bergbohm zachrániti naukou o t. zv. mezerách v právu, kterých neuznává, nemá-li přiznati právní vědě schopnost tvořiti nové právo. Kallab vyzdvihuje jednostrannost a nepřesnost Bergbohmova učení, dospívá k závěru, že Bergbohm metodologie právní vědy nepodal, nýbrž toliko metodologii právní historie, návod, jak získávati idiografické poznatky o kulturním zjevu práva. Bergbohm jest Kallabovi typickým reprezentantem období, jež ve snaze po vědě bez předpokladů pěstovala vědu na předsudku, že jen přírodopisné poznání vede k cíli.

S teoretickým směrem historickým souvisí směr sociologický, za jehož zástupce běře Kallab Dra Ehrlicha. Tento podal své učení ve spise »Grundlegung der Soziologie des Rechts« (1913). Snahou Ehrlichovou jest dokázati, že těžiště vývinu práva nespočívá ani v praktickém právnictví, nýbrž ve společnosti samé. Sociologii práva považuje za jedinou vědeckou nauku o právu, neboť ona zabývá se pravidly, podle nichž lidé skutečně žijí. Přední úkol právní sociologie spatřuje v tom, že ona má odpověděti na otázku: Která skutečná zařízení stávají se během dějinného vývoje poměry právními a jakými společenskými procesy? Uvědomuje si, že právo a právní poměr jsou věci myšlené, jež nežijí v hmotné, smysly vnímatelné skutečnosti, nýbrž jen v hlavách lidských. Takové ideální skutečnosti nalézá Ehrlich čtyři: obvyklost, projev, držbu a projev vůle. Poněvadž všechny tyto skutečnosti jsou projevy hospodářského života, jest porozumění pro řád hospodářský základem pro porozumění celého ostatního společenského, tedy i právního řádu společnosti. Od tohoto řádu společenskýho liší Ehrlich normy rozhovoru, dle nichž úřady urovnávají spory ve společnosti, a od norem rozhodovacích právo státové, které jest pozdním výtvorem společenským. Staví se rozhodně proti vládnoucímu názoru, jakoby všechno právo vycházelo ze státu. Pro Ehrlichovu metodologii

jest rozhodna otázka vzniku právního pravidla. Právní pravidlo jako abstrakce spočívá na normách rozhodovacích, které samy vyplývají ze skutečností právních. Aby z normy rozhodovací vzniklo právní pravidlo, musila zasáhnouti zobecňující činnost vědy právní, ať ve formě činnosti soudcovské, spisovatelské, zákonodárné, nebo úřední.

Učení Ehrlichovo má s Bergbohmovým společný požadavek, že právní věda má být vědou teoretickou. Ehrlich tedy vidí v právní vědě vědu teoretickou, jež určitým empirickým substrátem se zabývá a jej zpracovává v podstatě toutéž metodou jako věda přírodní. Tato metodologická jednostrannost jest nejcitelnější tam, kde Ehrlich mluví o spravedlnosti, kterou definuje jako moc společnosti nad srdcem. Dle toho vychází spravedlnost ze společnosti a nikoli z jednotlivce. Dle Ehrlicha rozhodovati podle spravedlnosti znamená vyčisti ze společnosti, jak se vyvinula, známky toho, jak se vyvíjetí bude. A tu správně proti Ehrlichovi konstatuje Kallab, že tam, kde tvořivě do budoucnosti zasahujeme, nelze vystačiti se zákony dění, s výtvořem vědy teoretické, nýbrž také se zákony jednání, s normami, s plody vědy praktické.

V druhém dílu přichází Kallab k směrům exaktním a zdůrazňuje, že metody teoretické umožňují chápati právo jen jako skutečnost, nikoli však jako normu. Nejprve obrací svou pozornost k směru přirozenoprávnímu, za jehož představitele uvádí Stammera s jeho spisem »Theorie der Rechtswissenschaft« (1911). V tomto spise provádí Stammler poměrně důsledné rozlišení mezi pozitivní a exaktní metodou v právní vědě. Cílem Stammlerovým jest podati čistou nauku o právu, totiž to, co při úvahách právnických tvrditi lze s nepodmíněnou obecnou platností. Za tím účelem rozlišuje při právu látku a formu. Nárok na obecnou platnost může činiti pouze forma, nikoli látka, obsah, který je měnivý. Všechny právní pojmy jsou mu logicky podmíněny čirým pojmem práva, kterým rozumí podmiňující způsob, jak pořádati chtějící vědomí, na němž závisí každá možnost určití jednotlivou otázku jako právní. Stammler chápe právo jako způsob chtění, rozeznává mezi vnímáním a chtěním. Toto nesprávné rozlišování vede k tomu, že jeho formální definice práva mění se v definici empirickou. Vadou Stammlerovy nauky jest, že chce při své formálnosti přece něco vypovídati o obsahu práva, které se mu rozkládá na celou řadu právních chtění. Cítí, že jeho potřeba způsobu, jak by se jednotlivá právní chtění jednotně uspořádala. Ten způsob spatřuje ve své ideji práva. Ideou práva nazývá Stammler myšlenku bezpodmínečně platného postupu, jak jednotně řídití obsah všech kdykoli možných prostředků a cílů. Ve svém jádru není Stammlerova idea práva nic jiného, než Rickertova a Kallabova hodnota dobra. Stammlerovo rozeznávání mezi pozitivními a exaktními poznatky trpí tím, že Stammler se domnívá, že konstrukcemi z domnělých předpokladů jednotného chápání toho, co býti má, dojde správného práva. Největší nejasnosti vykazuje Stammlerovo učení při pojmu objektivnosti, kterýžto pojem jest pro každou metodologii rozhodným.

Při definici objektivnosti stojí Stammler na stanovisku kritického idealismu, že totiž nemůžeme o ničem vědecky jednati, než o myšlenkových výtvořech svých a že jest úkolem vědy, aby rozřídila myšlenkové naše obsahy v obecně platné, objektivní, a v individuálně podmíněné subjektivní. Při definici subjektivnosti staví se však na stanovisko empirického realismu, rozeznává vnější, mimo nás existující objekty a naše myšlenkové obsahy na ně se vztahující; jen oněm přisuzuje objektivnost, kdežto to, co v naši mysl se děje, prohlašuje prostě za subjektivní. K tomuto dvojímu smyslu antithese objektivní — subjektivní přidává Stammler smíšení systematického s kritickým postupem na jedné, genetického s psychologickým na straně druhé. K tomu Kallab podotýká, že toto smíšení všech čtyř různých pojmů vede jednak k pojmovému realismu, jednak k nedostatečnému rozlišování mezi konstitutivními kategoriemi a metodologickými formami práva. S tím souvisí i jeho učení o pozitivním právu, které nadepisuje

psychologii práva. Podle Stammlera míníme, mluvíme-li o platnosti práva, jakousi právní představu v kategorii skutečnosti. Platnost práva jest tedy možnost jeho uskutečnění. Mluvě o platnosti práva předpokládá Stammler tři pojmy: formální pojem práva, pak jakousi látku, jež touto formou jest určena a konečně možnost, aby takovýto obsah se uskutečnil. Platné právo jest mu druhem pozitivního nebo stanoveného práva (gesetztes Recht). Positivní právo jest totiž jakékoli chtění, jež vystupuje ve formách práva. Positivní právo člení Stammler v právo platné a neplatné, v právo správné a nesprávné. Aby se mohlo mluvit o platném právu, musíme dle Stammlera ke chtění, jež ve formách práva jest pojato, přimysliti si možnost výsledku. K tomu jest třeba, aby toto chtění spojováno s určitými lidmi, což vede Stammlera k pojednání o právní psychologii. Úloha pak právní psychologie, jako nauky o platném právu tkví v tom, abychom zjistili obsahově určití chtění, jež jako závazné autokratické a nezměnitelné skutečně se vyskytuje v duševním životě určitých individuí. Velmi přesvědčivě odkrývá Kallab slabiny tohoto učení, které v psychologii hledá vysvětlení otázky platného práva. Správně uvádí, že rozdíl mezi platným a neplatným právem není psychologickým rozdílem a že definici pozitivního práva nemůžeme tvořiti s pomocí exaktních poznatků o formách právního chápání, nýbrž jen s pomocí určitého cíle, vzhledem k němuž zjev od ostatních individualisujeme.

Ve Stammlerovi vidí Kallab prvního filosofa právního, jenž cítil potřebu rázně odlišiti exaktní vědu právní od vědy o právu a od praktické vědy o správném právu.

K druhému exaktnímu směru patří směr dogmatický. Za jeho reprezentanta volí Kallab Kelsena s jeho spisem »Hauptprobleme der Staatsrechtslehre« (1911). Východiskem Kelsenovy metodologie jest zásadní rozlišování mezi tím, co jest, a tím, co má býti (Sein und Sollen). Směr Kelsenův stýká se v tom se směrem Bergbohmovým, že odmítá prvky, jež nejsou čerpány z pozitivního práva. Se směrem Ehrlichovým vůbec nesouhlasí. V právu spatřuje Kelsen vůli státu a rozlišuje mezi právním pravidlem v širším slova smyslu a v užším slova smyslu. Pravidlem v širším slova smyslu jest mu každé pravidlo vyjadřující vůli státu k vlastnímu jednání; právními pravidly v užším slova smyslu rozumí ona, jež obsahují vůli státu k trestání neb exekvování. V tomto rozlišení spočívá dle Kelsena základ systematicky objektivního práva. Za podstatný zisk učení Kelsenova pokládá Kallab rozlišení normativního chápání od chápání explikativního. Za nebezpečné však pokládá, že Kelsen definuje právo jako vůli státu, což snadno může sváděti k explikativnímu chápání. Příčinu toho spatřuje Kallab v tom, že si Kelsen nejasnil smysl objektivnosti a subjektivnosti. V souvislosti s tím učí Kelsen, že platnost suverénního pravidla jest podmíněna individuálním přesvědčením, kdežto pravidlo právní jest cosi na této individuální dispozici nezávislého. Toto učení souvisí s Kelsenovým názorem na autonomní povahu etických norem. Právní norma jest mu heteronornní. Kelsen chápe právo jako vůli státu proto, že pociťuje potřebu jednotného bodu, jenž by umožňoval objektivně chápati právo. Přehlíží však Kelsen, že konstrukce vůle státu jest jen metodickou pomůckou k myšlenkovému sloučení různých norem právních. Za Kelsenovu zásluhu pokládá Kallab, že se vším důrazem upozornil na formální, exaktní prvky v právních našich úvahách. Podává-li Bergbohm metodologii právní historie, Ehrlich metodologii právní sociologie, Stammler metodologii právní noetiky, lze Kelsenovi přičítati metodologii exaktní právní dogmatiky.

Třetí díl své knihy věnuje Kallab směrům praktickým, totiž teleologickému a směrům volnoprávním. Kritice teleologického směru předěsí Kallab úvahu o potřebě a možnosti objektivních praktických poznatků. Možnost tato jest mu dána rozíšením empirického subjektu chtění od noetického subjektu jakožto metodologické pomůcky. Při tom směr teleologický ztělesňuje objektivní chtění mimo nás, vkládaje do objektu, přisuzuje skutečnosti samé rozdíl mezi tím, co

má být, a tím, co být nemá. Naproti tomu relativistický směr popírá objektivní chtění a prohlašuje dobro za cosi nutně subjektivního.

Za zástupce teleologického směru uvádí Kallab Van der Eyckena s jeho spisem »Méthode positive de l'interprétation juridique«. Eycken vychází od Comtea a sleduje jeho učení v tom, že každý obor našich poznatků prochází třemi stavy: stavem teleologickým neboli fiktivním, stavem metafysickým neb abstraktním, stavem vědeckým nebo pozitivním. Tyto tři stavy dle Eyckena prožila také právní věda. V třetím stupni vývoje není pramenem práva vědomá vůle zákonodárcova, nýbrž jakási přírodní síla, společenská účelnost. Základní úkol právní vědy vidí Eycken v rozhodování konkrétních případů. Při tom považuje za podstatnou novinku své metodologie zásadu, že skutečnost, v kterou máme rozhodnouti, má nás vésti k správnému rozhodnutí. Podle Eyckena jest pravé vystižení skutečnosti možné jen teleologickým jejím chápáním. Za základní pravidlo právnické metodologie prohlašuje Eycken, že především nutno zjistiti společenské cíle, jimiž teprve můžeme vymeziti jak skutkovou podstatu, tak účinky právní. Původ práva vidí v cíli, jenž vymezuje celý obsah práva. Smysl představy cíle odvozuje z myšlenky rovnováhy. Dle Eyckena jest idea rovnováhy jediným věčným prvkem práva; jinak jest inspirováno okolnostmi a má jen více méně trvalou hodnotu vhodnosti. Toto utilitaristické pojetí práva má předchůdce v Benthamovi a Theringovi. Účelové pojetí práva spojuje Brütta s Eyckenem. Brütt ve spise »Die Kunst der Rechtsanwendung« (1907) konstruuje pojetí účelu práva jako pojem regulativní pro uvážující schopnost souzení. Správným mu jest to právo, které podporuje podle možnosti kulturní vývoj národa, a nejlépe k tomu přispívá, aby národní síly ze stavu potenciálního přešly ve stav aktální.

Při svém účelovém pojetí práva vystihuje Eycken, že bez jednotného pojetí různých cílů nelze vůbec pracovati vědecky s myšlenkou účelnosti. Tato myšlenka jednotnosti nalézá se též u Brütta, Kohlera a Berolzheimerera. Za hlavní zásluhu Eyckenovu pokládá Kallab to, že důrazně poukázal na význam jednotnosti našeho poznání toho, co má být. Druhou skupinu směrů praktických vidí Kallab ve směrech volnoprávních. Pod tímto názvem shrnuje tu různá učení metodologická, jež v posledním desetiletí v Německu vystupují pod různými jmény. Nejčastěji vyskytuje se název směru »volnoprávního« podle hesla, jež zakladatel směru, Kantorowicz, ve svém propagačním spise »Der Kampf und die Rechtswissenschaft« roku 1906 volil. Za reprezentanty volnoprávního směru volí Kallab jednak Fuchse, jenž hájí heslo »sociologické jurisprudence«, jednak Radbrucha, pro jehož směr učení počíná se ujímati název relativismu. Při směru volnoprávním shledává Kallab, že moment, jímž tento směr se liší od ostatních metodických směrů, není ten, že by tu problém metodologie právnické byl řešen jiným způsobem, nýbrž ten, že se popírá možnost metodického jednotného řešení specificky právnických otázek. Fuchs vystupuje proti pojmové jurisprudence i proti jurisprudence citové. Jen skutečné vědecké poznání společenských poměrů, v nichž žijeme a do nichž jako právníci zasahujeme, jest dle něho skutečnou právní vědou. Celkem má Fuchs mnoho společného s Ehrlichem. Dle Fuchse nejde v právní vědě o pojmy, nýbrž o skutečný život. Zamítání pojmového chápání skutečnosti vede jej k tomu, že definuje sociologickou vědu právní jako umění, jež mezery v právu metodickým a věčným prozkoumáním lidské duše a potřeb obchodu vyplňuje a řadám pozorování odposlouchává zákony nalézání pravdy a práva, jež obyčejně nerozlučně jsou spolu spředeny. Fuchs se mylně domnívá, že metoda jeho jest jen přenesením metod věd přírodních do vědy právní, což odporuje jeho požadavku, že právní věda jest sloučením zjištění skutečnosti s hodnocením.

Proti Fuchsovu učení zdůrazňuje jak Kantorowicz, tak hlavně Radbruch, že v právu nejde o vystižení toho, co jest, nýbrž toho, co být má. Touto otázkou obírá se Radbruch obsírně ve svém spise »Grundzüge der Rechtsphilosophie« (1914). Východiskem Radbruchovy právní filosofie jest nauka o hodnotách, v níž sleduje Rickert a. Dle

Radbrucha nutno však v právní vědě předpokládati hodnotu spravedlnosti, kterou řadí do skupiny t. zv. odvozených hodnot. Při tom zaměňuje hodnotu s hodnoceným a dochází k relativismu. Má pak za to, že právní filosofie nemá jen zjišťovati formy právního našeho myšlení, nýbrž že má se zabývat i jeho obsahem, zjistiť obsah správného práva. Relativismus zakládající se na záměně hodnoty se statkem, jest myslitelný jen jako poznatek o empirické vědě, nikoli však jako filosofický směr. Tento relativismus vede k téměř konci jako Fuchsovo učení, totiž že jen cit jest rozhodný pro naši právníckou metodu. A citovou jurisprudenci nelze pokládati za metodu právní vědy.

V čtvrtém dílu obírá se Kallab směrem pragmatickým, jehož nejdokonalejší formulaci shledává v učení Genyho. Geny vyložil své učení ve spise »Méthode d'interprétation et sources en droit privé positif« (1899, 2. vyd. 1909) a ve spise »Science et technique en droit privé positif« (I. sv. 1914, II. sv. 1915). V prvním svém spise ukazuje Geny, že vedle zákona používá jak theorie tak praxe k tvorbě svých právníckých poznatků i zvyků i vědecké tradice a dokonce že sama tvoří nové právo. Vedle pozitivního práva, jež dosavadní právníctví tak přeceňovalo, musí dle Genyho právník dbáti prostředí mravního, sociálního a hospodářského, v němž právn život se prožívá. Třeba tedy rozeznávat formální prameny práva (zákon, zvyky, tradice) od volného zkoumání vědeckého (*libre recherche scientifique*), a úkolem metodologie jest právě zkoumat způsob, jak toto volné vědecké zkoumání se děje a oceňovati dosah poznatků, jím získaných. Těžiště učení Genyho jest obsaženo v jeho druhém spise, v němž snaží se o vystižení základů budoucí metodologie. Při tom opírá se o filosofický směr, reprezentovaný jmény *Boutroux*, *Bergson*, *Poincaré* a *James* a nazývaný »*philosophie nouvelle*«. V tomto směru nalézá filosofické odůvodnění svého mínění v prvním svém spise projeveného, totiž že pojmové naše chápání jest nutně omezeno, že není sto, aby nám podalo úplný obraz skutečnosti, nýbrž že k tomu musíme přibrati další schopnosti, jež zvláště *Bergson* shrnuje pod názvem *intuice*. Pravda jest mu cosi měnivého, co závisí na praktických potřebách lidského života. Úkol právní vědy spatřuje jednak v »*savoir*« (t. j. především dlužno znáti (*savoir*), jaká jsou pravidla, jež máme stanoviti jak se stanoviska cíle, ježž máme sledovati, tak podle výkonosti prostředků vhodných k dosažení tohoto cíle), jednak v »*pouvoir*« (t. j. v dovednosti přizpůsobiti ona pravidla životu). Geny hájí theistickou metafysiku a klade zvláštní důraz na ideu spravedlnosti. Hlavně vyvrací domněnku, jako by spravedlivé a účelné bylo v odporu. Podle jeho mínění vyplývá idea spravedlnosti z ideje účelnosti. Geny vystupuje proti dosavadnímu metodovému singularismu a prohlašuje, že jen sloučením různých metod v právu lze se dopracovati uspokojivých výsledků. Na metodologii nehledí jako na vědu praktickou, nýbrž jako teoretickou, ježž snaží se nám názorně před oči předvésti postup, jehož v právní vědě se používá. U Genyho se — třebaže nejasně — snaha odlišiti nauku o poznání práva, epistemologii právníckou od nauky o postupech právní vědy, od vlastní metodologie právnícké. Geny užívá slov »právo« a »právní věda« jako synonym následkem směřování nové filosofie s positivismem. Z nové filosofie přežal Geny poznatek o významu *intuice*, v níž vidí prostředek, jímž doplňujeme své intelektuální poznatky jak tam, kde nám jde o to, co jest, tak tam, kde nám jde o to, co má býti. Objektivnost splyvá ru s skutečností. Základní omyl Genyho spatřuje Kallab v tom, že v duchu positivismu, jenž nezná jiného poznání než empirické, hledí také na metodologii jako na vědu pozitivní, kdežto potřebujeme metodologii jako vědu exaktní. Pragmatismus, jenž používá teoretické metody v nauce o metodách právníckých, následkem ztotožňování pravdy s pravdivými myšlenkovými výtvy nedovede řešiti základní otázku právnícké metodologie, totiž jak v právu docházíme objektivních poznatků.

Svůj spis zakončuje Kallab bystrými poznámkami o nedostatečích právní vědy. Konstatuje, že posud nedovedeme o právu jednati, vy-

řknouti, co jest právem, nedovolávající se tradice a autority zákona. Správně vytyká, že právní věda začíná se teprve tam, kde dovedeme tvořiti objektivní poznatky o tom, co býti má, bez opory autority, zákona.

Kdežto v první knize vyložil Kallab základní pojmy své metodologie, v druhé knize pod roůskou nastinění cizích metodických směrů ukázal upotřebitelnost svého učení. Zásluha Kallabova tkví nejen v tom, že provedl kritickou revisi práce, vykonané na poli právní metodologie, nýbrž hlavně v tom, že ve formě kritiky dosavadních metodických směrů podal svou metodologii vlastní a tak provedl to, co naznačil ve své drobné publikaci »Politika vědou a uměním« (Praha 1914). Celá nová Kallabova práce jest cenným obohacením naší skrovné právnické literatury a skutečnou její ozdobou.

Dr. Bohumil Kučera.

Právník. Šedesátého prvního ročníku sešit 1. Redaktoři JUDr. Václav Hora a JUDr. Josef Lukáš. — Náš nejstarší právnický časopis vstupuje do sedmé desítky. Bez hluchých oslav dovršil loni šedesátý ročník. Jest to úctyhodná práce, jež byla jim vykonána a mezi jeho redaktory vždy nalezneme přední české právníky. Nelze také zapomenouti, jaký význam měl »P.« jsa dlouhou dobu jediným českým časopisem právnickým pro naše české uvědomění. Dnes má ustálenou tradici ve vedení a to jest jeho nespornou předností. Nepotřebuje již experimentů. Dobré a ovšem také špatné pokusy jsou vyhrazeny jiným listům, které chtějí pokoušeti vrtkavé štěstí. Toho v »P.« není a nebude. Jeho linie je pevná a doufejme, že i vzestupná, jak ukazuje stručný a nehonosný program redakce v nejnovějším čísle. Také i »P.« za války a krátce po ní prodělal těžkou krizi finanční. Ale s pomocí jiných šťastně ji překonal. Ve zmíněné zprávě nadhodila redakce znovu otázku, zda nemá býti upuštěno od uveřejňování praktických případů. Odpovídá ji záporně poukazem na své hlavní přátele — praktiky. Tím jest i vytčen další cíl. Vedení časopisu se nezmění, ale ovšem list se stane jakýmisi »právníckými novinami« právníkům judicialistům. Toto připsání jest charakteristické, proto že vyjímá z našeho velmi rozsáhlého odvětví jen úzký obor. Lze pevně doufati, že slíbeným rozšířením rozsahu redakci se podaří vyhověti veškerým požadavkům, neboť právě po válce právníci se uplatňují v odvětvích nejrozličnějších. Dobrý právník vědom jsa si své zodpovědnosti stane se zajisté také dobrým odborníkem byt i potřeboval nového speciálního studia. Přejeme si všichni, aby »Právník« nadále pracoval s úplným zdarem ku prospěchu všeho československého právnictva. — Z obsahu nejnov. ročníku uvádíme článek prof. Miříčky o osnově československého zákona trestního podle přednášky, o níž jsme přinesli podrobný referát a dále práci dra Čapka o smlouvě zajišťovací.

»Uhlí«, časopis uhelného průmyslu a obchodu. Redaktor JUDr. Ing. Josef Peters. V prosinci byl ukončen první ročník tohoto časopisu a možno říci, že tento list stal se opravdu důležitým zpravodajem české veřejnosti o veškerých otázkách uhelného průmyslu a obchodu. Je známo, že zájem o uhelný průmysl neobyčejně vzrostl po válce a rovněž jak je známo, že o uhlí a uhelné těžbě píše u nás kde kdo, třeba že jistě není mnoho takových oborů výrobních, které by ke správnému posouzení všech poměrů vyžadovaly tolik odborných znalostí, jako právě uhelná těžba. Do roku 1921 neměli jsme českého časopisu, který by soustavně a věcně informoval veřejnost o tomto důležitém oboru prvovýroby. Byl tu pouze teplický »Der Kohleninteressent«, který ovšem nestačí, již proto, že jest pouze německý. Proto sluší v zájmu naší hospodářské kultury vítati založení prvního českého časopisu, který se zabývá otázkami uhelné výroby se stanoviska národohospodářského a nikoli jen se stanoviska čistě technického. Pokud možno posouditi z prvního ročníku, vytkl si uvedený list za úkol informovati nejen o uhelném průmyslu československém, nýbrž o uhelné výrobě celého světa. V prvním ročníku najdeme obsáhlé články o vývoji hornického

hnutí v Anglii v posledních letech, o vývoji uhelného trhu anglického, o otázkách uhelné výroby v Německu, o problému socialisace dolů atd. atd. Možno říci, že list referuje o těchto všech problémech skutečně »sine ira et studio«; právníka budou zajímati v tomto listě zvláště otázky finanční, kterým věnuje časopis mnoho pozornosti. Zvláště podrobné články přináší první ročník o uhelné dávce, o jejich důsledcích a o návrzích na její reformu. ik.

Český časopis historický. Vydává Josef Pekař. Ročník XXVII. 1921. — Roč. předpl. 50 Kč. — Poněvadž nebyla učiněna zmínka o posledním úplném ročníku (XXVI. 1920), který v dubnu letošního roku vyšel v jednom svazku, budíž dovoleno o něm stručně referovati. Pro právní studium jest nutno upozorniti především na článek Werstadtův o politickém dějepisceví XIX. stol. a jeho českých představitelích (vyšel též v separátu Kč 10.—), který na podkladě velmi bohatého materiálu, z části též nevydaného (na př. dopisy Gindelyho) řeší v rámci historiografie evropské otázky, které nebudou zajímati pouze právního historika, nýbrž i toho, kdo se chce zabývatí politickým vývojem naším. Dále upozorniti jest na práci Jana Slavíka o abolicionismu a revolucionismu v Rusku pro studium dějin ruských. K tomuto ročníku byla za redakce Vladimíra Klecandy poprvé přiřazena příloha »Archivnictví a organisace práce historické«. Z ní zvláště jest vzpomenouti článku »Archivy a edice« od dra Jenšovského, který poprvé u nás soustavně pojednal o organisaci práce historické. Jest věru škoda, že z naší strany nejenom těch, kdož vědecky pracují, nýbrž i praktiků užívajících archivů velmi často a pociťujících téžkopádnou, neodbornou organisaci (srov. desky zemské!) věnuje se příliš málo, či spíše řečeno vůbec nic, pozornosti těmto otázkám, zvláště organisaci centrálního archivu a informace jejich obmezují se na fejtony psané žurnalistickým slohem po časopisech, obyčejně od pisatelů sledujících hlediska více osobní než ideální. Tolik o ročníku minulém.

Nejnovější číslo (1—2) ČCH vychází již ve formě a též úpravě předválečné. Obsah jeho většinou se nás přímo dotýká. Jest to především Glücklichova práce »O defensorech a českém povstání 1618—1620«, již sám autor jmenuje druhou částí pojednání, které r. 1913 uveřejnil v programu malostranské reálky pod názvem »O pravomoci dané defensorům na sněmu r. 1609«, jehož vývody stručně shrnuje. Přináší se tu nesmírně mnoho nového o případu broumovském a hrobském, dále o poměru českých stavů podobojí k volbě Ferdinandově, zvláště co do vydání reversu Ferdinandova na budoucí potvrzení privilejí, jež radou pražských jezuitů byl tak obratně stylisován, že nově zvolený král nemínil potvrditi Majestát a Porovnání, jako privilegia násilně vynucená, a ukazuje na význam sjezdů strany podobojí a jak nedobře pochopili defensori své moci až do psaní Matyášova, jímž jejich moc okleštěna tím, že k sjezdu vždy musili míti svolení královo. Článek jest pracován na podkladě množství dosud neznámého archivního materiálu, z něhož čtyři kusy a to artykul o moci dání defensorům nad dolejší konsistoři a akademii pražskou, dále zmíněné psaní, pak dopis nejvyšším úředníkem a konečně stavům podobojím otiskují se jako přílohy. Dále velmi zajímavý článek jest Josefa Klika o národnostních poměrech v Čechách od váleku husitských do bitvy bělohorské, jehož vychází první část, stejně tak jako od K. Křazbundy o pokusech rakouské vlády o české vyrovnání, jenž jest pracován skoro vesměs na dosud nepřístupném materiálu z vídeňských archivů. O kláncích těchto podáme referáty až vyjdou v celku. Konečně sluší se zmíniti o Zumanově práci »Přehled papíren v Čechách v XVII. stol.«, která jest cenným příspěvkem do nevelkého počtu pojednání o dějinách průmyslu v našich zemích.

Z velmi četných referátů a zpráv vzbudí pozornost zmínka Pekařova o Kadlecových »Dějinách veřejného práva ve střední Evropě«. Doufáme, že budeme moci paralelu Pekařem navrženou provéstí. Ča.